

NIEUWE INNOVATIELABS EN -CENTRA IN AMSTERDAM, DELFT, ZWOLLE/EMMEN

INNOVATIES ZAAIEN EN OOGSTEN

Op 30 oktober werd het Innovation Lab Chemistry Amsterdam op het Amsterdam Science Park geopend. Deze opening was de eerste in een rij van drie. In de tweede week van november volgden in Delft en Zwolle/Emmen de opening van twee zogeheten tandems, waar een innovatielab (iLAB) en -centrum (COCI) gekoppeld zijn. Het zijn belangrijke schakels om innovaties te versnellen én te verzilveren.

Tekst: Emma van Laar

Het Innovation Lab Chemistry Amsterdam (ILCA) is het tweede Innovation Lab (iLAB) in Nederland. In 2011 werd het eerste iLAB, op het gebied van de organische chemie, geopend door de TU Eindhoven en de Radboud Universiteit. Zo'n iLAB faciliteert ondernemers, veelal start-ups en spin-offs van kennisinstellingen. Het neemt knelpunten weg die bedrijven tegenkomen bij innovatie-inspanningen en stimuleert ondernemerschap. Naast een netwerk en valorisatiestructuur, begeleiding bij ondernemen en financiering biedt het een toegankelijke omgeving voor de ontwikkeling van kennis en overdracht. Het brengt gevestigde (mkb-)bedrijven, startende ondernemers, wetenschappers en getalenteerde studenten samen.

Het Centre for Open Chemical Innovation (COCI) gaat een stapje verder. Het heeft als doel om ondernemers te faciliteren bij het opschalen van hun producten en ideeën. De Regiegroep Chemie heeft dit concept ontwikkeld om ondernemingen de faciliteiten en diensten te bieden om hun ideeën verder uit te werken. Tot

voor kort waren er drie COCI-locaties: de Chemelot Campus in Heerlen, Plant One in de Botlek en de Green Chemistry Campus in Bergen op Zoom. Hierbij komen de nieuwe COCI-locaties in Emmen en Delft.

Virtueel centrum

Zowel de iLAB's als COCI-locaties vormen een belangrijke schakel in de innovatieketen van onderzoek tot commerciële productie, dit zegt Nelo Emerencia, speerpuntmanager Onderwijs en Innovatie van de VNCI. "Het Centre for Open Chemical Innovation is een virtueel centrum, waaraan op een aantal fysieke plaatsen wordt gewerkt. Op een COCI-locatie helpen grotere bedrijven startende ondernemers en kleine bedrijven met het verzilveren van innovatieve bedrijfsplannen. Zo'n locatie bevindt zich bijvoorbeeld op een bedrijventerrein met allerlei faciliteiten en kennis waarvoor jonge bedrijven, die al producten hebben die zich op de markt bewegen, de mogelijkheid hebben hun innovatie sneller naar grotere markten te brengen."

Het aantal COCI-locaties zal beperkt blijven, er komen er misschien nog enkele bij. iLAB's zou de

VNCI daarentegen graag willen zien op elke universiteit met chemieonderwijs. Emerencia: "Het zijn plaatsen waar innovatie gezaaid en geoogst kan worden. Onze doelstelling als Topsector is het versnellen van innovatie binnen de chemie. Om dit te bewerkstelligen is ten eerste een goede (kennis)infrastructuur nodig, daarnaast moeten innovatie-ideeën ontwikkeld worden en deze ideeën moeten gestimuleerd, versneld en op de markt gebracht worden. Daarin spelen iLAB's en COCI-locaties een belangrijke rol."

Nationale coördinatie en afstemming is nodig om het maximale uit deze innovatie-stimulerende projecten te halen. "Sinds september brengen we de verschillende COCI-locaties in verbinding met elkaar", vertelt Emerencia. "De locaties moeten zich van elkaar onderscheiden en ook iLAB's moeten geen dubbel werk doen. De twee nieuwe locaties, Zwolle/Emmen en Delft, zijn iLAB en COCI-locatie tegelijk, ze zijn een tandem. Door deze combinatie kunnen ideeën die binnen het iLAB naar innovaties ontwikkeld worden meteen door naar de COCI-locatie. Zo is sprake van een snellere doorstroom."

INNOVATION LAB CHEMISTRY AMSTERDAM

Op 30 oktober was de officiële opening van Innovation Lab Chemistry Amsterdam (ILCA). De opening werd gecombineerd met de opening van het gebouw waarin het ILCA huist, Matrix VI. Het iLAB draait echter al sinds eind juni 2013. "Op dit moment zijn we nog in de opbouwfase", zegt ILCA-directielid Oscar van den Brink, tevens actief in Top Chemie Delta (TCD) en COAST (Comprehensive Analytical Science and Technology). "We hebben een uitgebreid netwerk en vruchtbare samenwerkingen met het Amsterdam Science Park, HIMS (Van 't Hoff Institute for Molecular Sciences), InHolland, de Port of Amsterdam, gemeente Amsterdam, TCD, de Technology Transfer Offices van de VU, UvA en COAST. Met dit omvangrijke netwerk weten wij bedrijven te vinden, nu moeten bedrijven ook ons gaan vinden."

ILCA helpt innovatieve chemische en aan chemie gerelateerde bedrijven bij ondernemerschap. "Onze actielijnen passen bij TCD. Dit betekent onder andere dat we helpen bij het ontwikkelen van (publiek-private) samenwerkingsprojecten, bedrijfsconcepten, het beantwoorden van innovatie-gerelateerde vragen en dat we zelfs coaching van start-ups – in samenwerking met het Amsterdam Centre for Entrepreneurship – kunnen organiseren. Wij zorgen dat we bedrijven kunnen vertellen waar ze kunnen aankloppen voor bepaalde kennis en verzorgen netwerkbijeenkomsten en workshops over innovatie-gerelateerde onderwerpen. Daarnaast bieden we middels ons netwerk cursussen aan om competenties die binnen bedrijven niet aanwezig zijn, te versterken."

Wetenschappelijk is de lokale verbinding volgens Van den Brink het sterkst, met de chemische zwaartepunten van de Amsterdamse kennisinstellingen, zoals analytische chemie, farmacochemie, *computational chemistry*, synthese en katalyse. "We zien de chemie als *enabling science*, die andere sectoren met zichzelf en elkaar verbindt." Voor de uitbreiding van het ILCA is de komende tijd nog de ondersteuning van de Topsector Chemie en de metropoolregio of provincie nodig. Van den Brink: "Een andere uitdaging is dat we ons op de kaart zetten als het Amsterdamse aanspreekpunt voor chemische en chemie-gerelateerde innovatie. In korte tijd is veel opgebouwd, dit moet nu gecommuniceerd en uitgebouwd worden."

FOTO: ILCA

Het Innovation Lab Chemistry Amsterdam (ILCA) is gevestigd in het gebouw Matrix VI op het Amsterdam Science Park.

FOTO: MICHAEL DANKER

BIOTECH CAMPUS DELFT

Op 13 november 2013 ontving de Biotech Campus Delft de status iLAB en COCI-locatie. De campus heeft twee locaties: aan de zuidzijde het Sciencepark Technopolis van de TU Delft (iLAB) en aan de noordzijde het DSM-terrein (COCI-locatie). Samen richten ze zich op industriële biotechnologie en bieden ze faciliteiten voor bedrijven die producten – zoals chemicaliën, plastics en voedingsingrediënten – en processen willen ontwikkelen op basis van groene grondstoffen.

"Het iLAB- en de COCI-locatie en de activiteiten die op het TU- en DSM-terrein plaatsvinden zijn geïntegreerd", vertelt Kim Meulenbroeks, marketingmanager van regionale ontwikkelingsmaatschappij

Op 13 november ontving de Biotech Campus Delft de status iLAB en COCI-locatie.

Science Port Holland. "Afhankelijk van wat een bedrijf wil en nodig heeft kan eventueel ook een starter op het DSM-terrein terecht. Juist die verbinding maakt ons sterk. Beide terreinen bieden complementaire service en faciliteiten en versterken elkaar."

Een consortium van DSM, Corbion, TU Delft en verschillende overheden hebben op het DSM-terrein een 'open acces', zelfstandige opschalingsfaciliteit gerealiseerd. In deze *Bioprocess Pilot Facility* (BPF) kunnen externe bedrijven hun nieuwe processen op grotere schaal testen. Astrid van Kleef, communicatiemanager bij DSM, legt uit: "Praktisch verandert er niet veel met het verkrijgen van de status iLAB en COCI-locatie. We zijn al langere tijd bezig, de BPF draait al anderhalf jaar en wordt momenteel uitgebreid met een installatie voor voorbehandeling van binnenkomende biomassa en een deel dat speciaal voor food bestemd is. Wel is het erg mooi dat we zo erkenning

krijgen van de Regiegroep Chemie. Ik zie het als een soort keurmerk."

Op het DSM-terrein wordt tevens een nieuw lab voor onderzoek en ontwikkeling gerealiseerd. Van Kleef: "Zo zijn we op allerlei manieren bezig om het terrein klaar te maken voor derden, en voor eigen gebruik. Ook op het Technopolis-terrein gebeurt veel." De samenwerking tussen de TU, DSM en Science Port Holland binnen de Biotech Campus Delft verloopt goed. Marketingmanager Meulenbroeks: "De TU en DSM vullen elkaar goed aan. Beide partijen delen een overkoepelende visie voor de campus. De biotechnologie is voor een belangrijk deel vakmanschap. Net als bij het maken van wijn, is een bepaald gevoel ervoor noodzakelijk. Wij bieden zowel faciliteiten als kennis, van ervaren operators bijvoorbeeld. Een tastbaar voorbeeld hiervan is de Bioprocess Pilot Facility, maar dit geldt voor de hele campus."

FOTO: API EMMEN

GREEN PAC IN ZWOLLE/EMMEN

Green PAC heeft als doel om Emmen/Zwolle op de kaart te zetten als sterke groene chemielocatie.

Op 15 november 2013 zijn het iLAB en de COCI-locatie geopend aan de Hogeschool Stenden in Emmen en de Hogeschool Windesheim in Zwolle. Beide hogescholen hadden al een kenniscentrum (Stenden Polymore Research & Education en Polymer Science Park), op aanraden van de Regiegroep en de VNCI is gekeken naar mogelijke samenwerking. "Dit heeft uiteindelijk geleid tot het verkrijgen van de status van iLAB en COCI-locatie", zegt Patrick Bemelmans, directeur techniek bij Hogeschool Stenden. "In principe is Emmen de COCI-locatie en bevindt het iLAB zich in Zwolle. De doelstelling is dat ideeën en start-ups van Zwolle naar Emmen doorgroeien."

De COCI-locatie en het iLAB gaan samen verder onder de naam Green PAC (Polymer Application Centre). Green PAC heeft als doel om Emmen/Zwolle op de kaart te zetten als sterke groene-chemielocatie. Bemelmans: "De samenwerking tussen beide hogescholen verloopt erg goed. Waar Windesheim sterk is in met name de designkant van werktuigbouw, ligt de

chemie meer bij Stenden. Toen we dat zagen, hebben we elkaar snel gevonden. Onze samenwerking heeft bovendien geleid tot de nieuwe duale masteropleiding *Polymer engineering*, die 1 februari 2014 van start gaat en goed aansluit op de iLAB- en COCI-activiteiten." Green PAC wil onder meer twintig fte aan onderzoekscapaciteit bereiken en binnen drie jaar tweehonderd studenten onderbrengen binnen het onderzoeksterrein. "Bovendien willen we binnen vijf jaar binnen het hbo dé expert zijn op het gebied van hoogwaardige groene kunststoffen", zegt Bemelmans. "Het is daarbij een uitdaging of we genoeg goede mensen aan ons kunnen binden. De interesse vanuit bedrijven is er in ieder geval. Het is mooi om te zien dat bedrijven geïnteresseerd zijn en willen participeren. Het geeft ons goede moed voor de toekomst. Hierbij komt dat ondersteuning vanuit gemeenten en provincies (Drenthe, Overijssel, Zwolle en Emmen) in woord en daad voelbaar is; ze geven duidelijk aan dat ze achter ons staan." ■